

Porost lžičnicku dánského na dálnici D6 u odbočky na Cheb-Dolní Dvory, 1. 5. 2017.

Lžičník dánský – nový druh květeny ČR v našem kraji

Jiří Brabec, Muzeum Cheb, p. o. Karlovarského kraje

Známe to skoro všichni. Práce na silnici. Stojící kolony aut z obou stran. Co se dá dělat? Třeba dát auto na „blikačky“ a jít botanizovat do příkopu či středního pruhu. Pobavíte tím ostatní řidiče a třeba i něco zajímavého uvidíte.

Přesně to jsem udělal 27. května 2016 na konci čtyřpruhové výpadovky z Chebu na Aš. Vzal jsem igelitovou tašku a vydal se nasbírat do herbáře kuřinku solnou (*Spergularia salina*), která zrovna krásně kvetla ve středovém pásu pod svodidly. Právě když se kolona začala hýbat, všiml jsem si odkvetlých semenících stonků neznámé rostliny z čeledi brukvovitých. Rychle jsem ji sebral a vrátil se do auta.

Večer jsem studoval Květenu ČR. Už od místa sběru se mi hlavou honil druh lžičnick lékařský (*Cochlearia officinalis*), který jsem kdysi viděl někde v zahraničí. Plody „seděly“, ale listy byly jiné. Správné určení mi sdělil až za několik týdnů kolega Michal Ducháček z botanického oddělení Národního muzea v Praze. Druh tehdy měl jen latinské jméno, ale již se ujalo i české pojmenování. Záhadná rostlina je lžičník dánský (*Cochlearia danica*).

Lžičník dánský je jednoletý nebo ozimý dvouletý, časně zjara kvetoucí druh. Původně šlo

o druh zasolených stanovišť – kamenitého i písčitého mořského pobřeží, písčinych dun, přímořských útesů či zdí a chodníků v pobřežních městech (Anonymus 2017). Až do 80. let 20. století byl znám víceméně jen z pobřeží západní a severní Evropy – z Portugalska, Španělska, Francie, Belgie, Holandska, Německa, Dánska, Litvy, Lotyšska, Estonska, Norska, Švédska, Velké Británie a Irska (Chatter et al. 1993), přechodně též z Polska (Mirek et al. 2002). Až v posledních desetiletích se začal šířit na zasolené krajnice silnic a dálnic zejména ve Velké Británii, Německu, Francii, Belgii (Ducháček et al. 2017), nově se objevil v Rakousku (Hohla et Raabe 2012), nedávno v Maďarsku (Raab-Straube et Raus 2016).

V České republice byl lžičník dánský poprvé zaznamenán v dubnu a květnu 2016 zcela nezávisle čtyřmi botaniky na čtyřech lokalitách (Bílý Kostel nad Nisou, Zlín-Kocanda, Lípa u Hořic a Cheb – silnice na Aš). Všechny populace se nacházely na hlavních silnicích v místech silně ovlivňovaných zimmím solením. Na jaře 2017 jsme již měli lžičník dánský „nakoukaný“, a tak rychle přibývalo několik dalších lokalit. Druh byl nalezen na několika úsecích dálnic D1, D5, D6

- ▲ Znamé rozšíření lžičniku dánského v České republice s vyznačením sítě dálnic a silnic první třídy. Červeně lokality nalezené v roce 2016, oranžově lokality zaznamenané v roce 2017. Orig. podle Ducháček et al. (2017) a údajů Radima Pauliče.
- ▶ Odkvétající rostliny lžičniku dánského se zelenými plody (šešulkami) ve středovém pásu dálnice D6 u Chebu, 1. 5. 2017. Obě fotografie Jiří Brabec.

a D11 (Ducháček et al. 2017) a také Radimem Pauličem na hlavních silnicích u Strakonice. Na konci roku 2017 známe 17 lokalit v osmi krajích České republiky. Je velmi pravděpodobné, že má tento druh na našem území lokalit více. Patrně jen nebyly dosud zaznamenány. Jarním druhům rostlin silničních a dálničních krajnic není u nás (na rozdíl od rostlin vyskytujících se na krajnicích v létě a na podzim) věnována větší pozornost.

Všechny dosud známé lokality v Karlovarském kraji se nacházejí u Chebu. Asi tisíc rostlin kvetlo v roce 2017 při silnici (výpadovce) na Aš (WGS-84: 50°06'17,5"N, 12°22'02,6"E, místo nálezů z roku 2016). Další výskyty v počtu desítek tisíc kvetoucích rostlin byly zaznamenány na několika místech na dálničním obvodu Chebu (WGS-84: 50°05'50"N, 12°24'24"E; 50°05'11,5"N, 12°26'25"E; 50°05'15"N, 12°25'31"E). Je tedy velmi pravděpodobné, že je lžičnik na dálnici D6 rozšířen daleko častěji. Lžičnik dánský je druhem přímořským, přesto byl v ČR zaznamenán na dálnici D1 u Humpolce i v nadmořské výšce 605 m. Je tedy zřejmé, že se nevyhýbá ani chladným polohám. Vyšší polohy naší republiky jsou srážkově bohatší a na hlavních silnicích se zde taktéž v zimních měsících více solí. Pokud se tedy slanomilné druhy jako lžičnik dánský do těchto poloh dostanou, nemají problém zde vytvořit bohaté populace. Až tedy pojedete v druhé polovi-

ně dubna nebo počátkem května po silnicích západních Čech, mrkněte se občas na krajnice, zda v nich něco bílé nekvete. A když objevíte lžičnik dánský, napište mi prosím e-mail na adresu jbrabcak@seznam.cz. ■

Literatura:

- Anonymus (2017): *Cochlearia danica*: Online Atlas of the British and Irish Flora. Dostupné z <http://www.brc.ac.uk/plantatlas/index.php?q=node/3892>. (1. 12. 2017)
- Ducháček M., Batoušek P., Brabec J. et Višňák R. (2017): Lžičnik dánský (*Cochlearia danica* L.) – nový zavlečený druh pro Českou republiku. – Zprávy České botanické společnosti 52: 1–8.
- Hohla M. et Raabe U. (2012): *Cochlearia danica* – das Dänische Löffelkraut – kein überraschender Neuzugang der Flora von Oberösterreich. – Stapfia 97: 206–209.
- Chater A. O., Heywood V. H., Wyse Jacskon P. S. et Akeroyd J. R. (1993): *Cochlearia* L. – In: Tutin T. G., Burges N. A., Chater A. O., Edmondson J. R., Heywood V. H., Moore D. M., Valantine D. H., Walters S. M. et Webb D. A. [eds.], Flora Europaea, ed. 2, 1: 378–380, Cambridge University Press, Cambridge.
- Mirek Z., Piękoś-Mirkowa H., Zając A. et Zając M. [eds.] (2002): Flowering plants and pteridophytes of Poland – a checklist. – W. Szafer Institute of Botany, Polish Academy of Sciences, Kraków, 442 pp.
- Raab-Straube E. et Raus T. [eds.] (2016): Euro+Med-Checklist Notulae, 6. – Willdenowia 46: 423–442.